YARIM ASIRLIK SİLAHLI ÇATIŞMANIN ARDINDAN BARIŞI YARATMAK KOLOMBİYA'DA GEÇİŞ ADALETİ TARTIŞMALARI ÜZERİNE İNCELEME

(INVENTING THE PEACE AFTER A HALF-CENTURY OF ARMED CONFLICT STUDY ON THE TRANSITIONAL JUSTICE DISCOURSES IN COLOMBIA)

Luis-Miguel Gutierrez Ramirez[*]
Çeviren/*Translated by*: Serkan Köybaşı[**]

ÖZ

Elli yıldan bu yana Kolombiya, gezegenin en eski silahlı çatışmalarından birini yaşamakta. Bu, iki gerilla grubunun (FARC-EP ve ELN) düzenli Silahlı Kuvvetler'le birlikte aşırı sağcı paramiliter gruplara (bugün BACRIM adını alan AUC) karşı yürüttüğü ve geçen zaman içerisinde toplumun tüm kesimlerinde ağır sonuçlar doğuran bir savaş. Kolombiya'daki insanî trajedinin etkisinin bir yansıması olarak, kesinleşmiş bir sayı olmamasına karşın, bazı örgütler, çatışmaların sonucunda, yaklaşık 48 milyon kişinin yaşadığı ülkede 220000 kişinin öldüğünü, 25000 kişinin kayıp olduğunu ve 5 milyon kişinin ise yerinden edildiğini belirtmekte.

Sürüp giden bir savaş karşısında, farklı hükûmetler barış görüşmeleri yürüttü ancak bunların çoğu başarısızlıkla sonuçlandı. Ne var ki, Alvaro Uribe'nin ilk devlet başkanlığı sırasında (2002-2006) Autodéfence Unies de Colombie (AUC) (Kolombiya Birleşik Özsavunması) ile yürütülen barış süreci başladı. İşte o andaki Kolombiya'da, bu süreci yönetmek için hükûmet tarafından tasarlanan, özellikle de bu gruplar tarafından gerçekleştirilen ağır insan hakları ihlalleri ve uluslararası suçlarla ilgili siyasal ve hukuksal cevapları gerekçelendirmek amacıyla, *geçiş adaleti* tartışması ortaya çıktı. 2012'den bu yana, Juan Manuel Santos hükûmeti ve FARC gerillaları, silahlı iç çatışmanın sonlan-

[*] Kamu hukukunda ATER ve doktora öğrencisi. Toulouse 1 Capitole Üniversitesi (Fransa). E-mail: lmg.tls@gmail.com

[**] Yard. Doç. Dr., Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi

dırılması amacıyla barış görüşmeleri yürütmekte. Geçiş adaleti, görüşmelerin temel konularından birini teşkil etmektedir ve taraflar çok yakın zamanda, olası bir çatışma-sonrasında geçiş adaletinin gerçekleşebilme yöntemi üzerinde bir anlaşmaya varmıştır.

Bu makale, Kolombiya'daki geçiş adaleti tartışmasının kabulüyle ve araçsallaştırılmasıyla ilgilidir. Düşmanlıkların sona ermesinden ve çatışan tarafların silahsızlanmasından önce yürütülen bir çatışma-sonrası sürecinin zorluklarıyla birlikte, barış isteyen bir toplumda bunun yarattığı ikilemler ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kolombiya; geçiş adaleti; silahlı iç çatışma; barış süreci; mağdur hakları; Anayasa.

ABSTRACT

For more than fifty years, Colombia has witnessed one of the oldest armed conflicts in the world. This is indeed a war between two guerrillas (FARC and ELN) against the regular armed forces and the extreme right paramilitary groups (AUC, nowadays named Bacrim). This war over time has led to serious consequences in all sectors of society. Although there is no consolidated data, national rapports count the Colombian humanitarian tragedy: diverse sources calculate 220,000 dead, 25,000 victims of enforced disappearance and 5 million displaced persons as a result of the armed conflict.

Faced with a endless war, several governments have started peace negotiations which resulted mostly in failure. However, under first presidential term of Alvaro Uribe (2002-2006), a peace process was agreed with paramilitary groups (Autodefensas unidas de Colombia – AUC). Transitional justice discourse emerges in Colombia to justify political and legal responses visualized by the Government to complete this process, particularly with regard to serious human rights violations and international crimes perpetrated by these groups. Since 2012, the Government of Juan Manuel Santos and FARC guerrilla started a peace process for the finalization of non-international armed conflict. Transitional justice is one of the main topics of negotiation and it has recently come to an agreement on how it will be implemented in a potential post-conflict.

This article focuses on the reception and manipulation of transitional justice discourse in Colombia. We confirm the difficulties of

conducting a post conflict process before, both, the cessation of hostilities and the demobilization of all the parties in conflict. This situation results very problematic in a society eager for peace.

***Keywords**: Colombia; transitional justice; non-international armed conflict: peace processes; the victim's rights; Constitution.*

***

"Savaşmak, barışmaktan daha kolaydır."
Verdum Söylevi – 14 Temmuz 1919
Georges Clemenceau

Kolombiya'daki silahlı iç çatışma, iki olgunun damga vurduğu tarihsel bir dönemin içinde, altmışlı yıllarından ortasında doğmuştur. Bir taraftan, uluslararası seviyede, kapitalist güçlerle kendini komünist ilan edenler arasındaki Soğuk Savaş'ın Amerika kıtasında ve özellikle Kolombiya'da çarpıcı sonuçları olacaktır. Aslında, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) tarafından desteklenen çeşitli gerilla grupları, adaletsiz ve baskıcı olarak kabul edilen *status quo*'yu devirmek, iktidarı askerî güçle ele geçirmek ve marksist-leninist fikirlere uygun bir siyasal ve ekonomik modeli kurmak için silahlı yönteme başvurmuştur. 1959 Küba Devrimi'nin başarısı etkisini And'lar aracılığıyla yaymış ve Nikaragua'da (1961), Guatemala'da (1962), Peru'da (1963), Kolombiya'da (1964), Arjantin'de (1964) ve Bolivya'da (1966) gerilla hareketlerinin yaratılmasını cesaretlendirmiştir.

Bu "komünist tehdit" karşısında Amerika Birleşik Devletleri, otoriter ve hatta diktatoryal eğilimleri olan rejimleri ideolojik ve hatta maddî ve finansal açıdan destekleyerek amerikalılar-arası ilişkilere müdahale etmekte tereddüt etmemiştir. Bundan sonradır ki ulusal Silahlı Kuvvetler yasadışı hükûmet darbeleri yoluyla Brezilya'da (1964), Bolivya'da (1964), Uruguay'da (1973), Şili'de (1973) ve Arjantin'de (1976) iktidarı ele geçirmiştir. Millî Güvenlik doktrini uyarınca ve "Condor Operasyonu" çerçevesinde koordine edilen şekilde askerî dik-

tatörlükler, Latin Amerika'da binlerce kişiyi sistematik ve yaygın şekilde kaçırmış, öldürmüş, hapsetmiş ve işkenceye maruz bırakmıştır.[1]

Bir diğer taraftan, ulusal seviyede, devrimci fikirler Kolombiya'da güçlü şekilde eşitsiz, geleneksel olarak siyasal hayatı domine eden latifundist ekonomik elitler tarafından yönetilen bir toplumla karşılaşmıştır. Söz konusu elitler iktidarı hegemon iki siyasal partiye paylaştırmıştır: Liberal parti ve muhafazakâr parti. Kamusal alanları marjinalize eden siyasal alternatif ve kamu iktidarının yürütülmesine gerçek anlamda katılma olanaklarının eksikliğine, toplumsal işçi ve köylü hareketlerine karşı kanlı bir baskı da eşlik etmiştir. Taşrada neredeyse var olmayan, en temel kamu hizmetlerini gerçekleştiremeyen devlet, halkın çoğunluğunun yoksulluğundan hiçbir emare göstermeyen büyük şehirlerin kolay bölgelerinin zenginliğiyle zıtlıklar barındırmıştır.

Bu durumda silahlı çatışma kaçınılmaz hale gelmiştir. 1964'de *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*'nın (FARC – Kolombiya devrimci silahlı güçleri) kuruluşunu, 1965'te *Ejercito de Liberación Nacional*'in (ELN – Ulusal kurtuluş ordusu) ve 1967'de *Ejercito Popular de Liberación*'un (EPL – Halk kurtuluş ordusu) kuruluşu izlemiştir.[2]

Dolayısıyla Kolombiya'daki silahlı çatışmanın çok açık sosyal, siyasal ve ekonomik kökenleri bulunmaktadır. Kesinlikle dinsel nitelikli bir çatışma değildir. Aynı şekilde, etnik veya ırksal kıstaslar temelinde şekillenen bir çatışma da değildir. Sonuç olarak, teorik açıdan Soğuk Savaş görüntüsüne göre şekillenmiş, kesin şekilde sınırlandırılmış iki tarafı, gerilla ve devleti karşı karşıya getiren bir silahlı mücadele söz konusudur. Buna karşın, bu ideolojik ve organik netlik, ilerleyen yıllarda, aynı anda beliren iki olgu nedeniyle bulanıklaşacaktır: Bir taraftan, savaş alanında yeni aktörlerin ortaya çıkması ve diğer taraftan, Soğuk Savaş'ın sona ermesi.

---

[1] Belirtmek gerekir ki, çelişkili şekilde Kolombiya, 1953-1957 yılları arasındaki General Gustavo Rojas Pinilla'nın kısa dikatatoryal dönemi dışında, askerî diktatörlük yaşamamış ender ülkelerden biridir. Buna karşın, Amerika Birleşik Devletleri'nin ulusal düzeydeki etkisi, özellikle 90'lı yıllardan itibaren uyuşturucu trafiğiyle savaş çerçevesinde, oldukça belirgindir.

[2] İdeolojik farklılıklar bulunmaktadır: FARC marksist-leninist iken, EPL maoist ve ELN, kurtuluş teolojisini savunan Castro'cu bir gerilla örgütüdür.

Kolombiya'daki çatışmanın uzun sürmesi, aslında, bir dönüşüme, silahlı mücadelenin şartlarında önemli bir değişime ve bunların, savaşan aktörlerinin söylemlerine intibak etmesine yol açmıştır. Uluslararası seviyede, 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve 1991'de SSCB'nin sona ermesi, uluslararası ilişkilerde bir paradigma değişimi anlamına gelmiştir. XX. yüzyılın yarısından daha fazlasına damgasını vuran ikili mantık yerini, daha az kutuplaşmış küresel bir yönetime bırakmıştır. Buna ek olarak, Güney Amerika'daki askerî diktatörlükler Bolivya'da (1981), Arjantin'de (1983), Uruguay'da (1985), Brezilya'da (1985), Paraguay'da (1989) ve son olarak Şili'de (1990) birbiri ardına yıkılmaya başlamıştır. Orta Amerika'daki silahlı çatışmaların sonrasında, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün himayesinde, Salvador'da (1991) ve Guatemala'da (1996) barış görüşmeleri başlamıştır.

Teorik olarak silahlı iç çatışmanın sonlandırılmasına yarayan tüm bu değişimlere rağmen, Kolombiya vakasını aksi yöndeki bir durum şekillendirecektir. Yeni iki gerilla grubu doğmuştur: 1970 yılında yapılan devlet başkanlığı seçimine hile karışmasının ardından kurulan *Movimiento 19 de abril* (M-19 – 19 Nisan hareketi) ve ülkenin güneyindeki yerli halkların infaz edilmesine bir cevap olarak 1984'te ortaya çıkan *Movimiento Armado Quintin Lame* (Quintin Lame silahlı hareketi). Aynı zamanda, ilk gerilla grupları askerî olarak güçlenmiş ve üyeleri katlanarak artmıştır.[3]

Bu olguya, ilk zamanlarda yıkıcı hareketlere karşı çıkarlarını korumak ve fakat aynı zamanda toprakların şiddet yoluyla ele geçirilmesi, zulüm ve sol fikirlere sahip siyasal hareketlerin yok edilmesi ve halkların terör yoluyla kontrol edilmesi için çok uluslu şirketler ve toprak ve sanayi elitleri tarafından finanse edilen aşırı sağcı (paramiliter) silahlı grupların doğuşu eşlik etmiştir. Buna ek olarak, "düşmanımın düşmanı benim dostumdur" cümlesiyle özetlenebilecek maniheist bir anlayış, devlet kurumlarında ve özellikle, paramiliter gruplarla işbirliği yapan, onları destekleyen ve onlarla birlikte ve tamamlayıcı şekilde hareket eden Silahlı Kuvvetler ve Polis'te hâkim olmuştur.[4]

[3] Bu sayıyı örneklemek için belirtmek gerekir ki, altmışlı yıllarından sonunda ancak birkaç yüz isyancıdan bahsedilmekteyken, 1990'da FARC'ın 8 000'den fazla savaşçısı vardı ve 2000'de sayıları 17 000'i geçmişti.

[4] Interamerikan İnsan Hakları Mahkemesi birçok kere Kolombiya devletini paramiliter gruplarla birlikte hareket eden devlet görevlilerinin işlediği ağır insan hakları ihlalleri

Kolombiya'daki silahlı çatışmanın karmaşık yapısı, 1980'li yıllardan itibaren, savaşın güçlü ve tükenmez yakıtı, Kolombiya halkının felaket kaynağı ve ulusal hayatın tüm alanlarına zarar veren yolsuzluk kültürünün azaltılamaz nedeni uyuşturucu trafiğinin ortaya çıkmasıyla daha da karmaşıklaşmıştır. Kesin olarak şiddet seviyesi artmış, tüm aktörler tarafından gerçekleştirilen saldırılar katlanmış, silahlı çatışmanın kötülüğü yayılmış ve 50 yıldan fazla bir süredir kurban sayısı artmayı sürdürmüştür. İşte Kolombiya trajedisinin hızlı bir ilk görüntüsü bu şekildedir.

Bu betimlemenin ardından düşünülebileceğinin aksine, Kolombiya'daki kardeşler arası savaşa, en başından bu yana, ülkede barışın tesis edilmesi için yapılan ancak başarısızlıkla sonuçlanan söylevler ve süreçler eşlik etmiştir. Bertolt Brect bunu teyit ediyordu: "Savaş barışı dışlamaz. Savaşın barışçıl anları vardır. İnsanın, barışçıl ihtiyaçları dahil, tüm ihtiyaçlarını karşılar. Bu şekilde organize edilmiştir, yoksa savaş gerçekleştirilebilir olmazdı." Dolayısıyla barış, Kolombiya'daki çatışmaya yabancı değildir. Farklı hükûmetler, çoğunlukla başarısızlıkla sonuçlanan barış görüşmeleri başlatmıştır. Buna karşın, bazı silahlı grupların tasfiye edilmesi, Kolombiya'da, kısmî fakat etkisiz bir barışma sağlamıştır (I). Ne var ki, barış tartışmaları, hâlâ günlük hayatın bir parçası olan savaş kurşunları tarafından bastırılmış, savaşan taraflar barıştan bahsederken kavgalarına da devam etmiştir (II).

I) Hâlâ savaşta olan bir ülkede kısmî fakat etkisiz barışma

Kolombiya halen savaşta olan bir ülkedir. 50 yıldan fazla süredir, en az üç nesil Kolombiyalı tek bir gün bile barışı yaşamadı. Buna karşın, belirtmek gerekir ki, çeşitli hükûmetlerin birbirini takip eden barış görüşmeleri ve yasadışı silahlı gruplar ülkenin siyasal ajandasında her zaman önemli bir yer işgal etti (A). Uluslararası hukuk tarafından güçlü şekilde etkilenen güncel bir eğilim gösteriyor ki siyasal barış tartışma-

nedeniyle mahkûm etmiştir: Cacarica'da yerlerinden edilen Afrika kökenliler birlikleri davası (başlangıç operasyonu), 20 Kasım 2013 kararı; Manuel Cepeda Vargas davası, 26 Mayıs 2010 kararı; Rochela katliamı davası, 11 Mayıs 2007 kararı; Ituango katliamları davası, 1 Temmuz 2006 kararı; Pueblo Bello katliamı davası, 31 Ocak 2006 kararı; Mapiripán katliamı davası, 15 Eylül 2005 kararı; 19 tüccar davası, 5 Temmuz 2004 kararı.

ları, zaman içerisinde, Kolombiya'da barış görüşmelerini yürütmek için hukuksal zorunluluklara yol açtı (B).

A) Kolombiya'da barış görüşmeleri: Umut ve hayal kırıklığı arasında

Sürüp giden bir savaş karşısında farklı hükûmetler, özellikle 1983-1985, 1990-1992, 1998-2000 yılları arasında ve 2012'den günümüze farklı gerilla gruplarıyla barış görüşmelerine girişmiştir. Buna ek olarak, Alvaro Uribe'nin ilk devlet başkanlığı döneminde (2002-2006), Kolombiya Birleşik Özsavunmaları (AUC) ile yürütülen bir barış süreci yaklaşık 32 000 paramiliterin tasfiyesini sağlamıştır. Tüm bu barış görüşmeleri gerçekte farklı sonuçlara yol açmıştır.

Bu denemelerden ikisi tam bir başarısızlık olarak tanımlanabilir. Öncelikle, 24 Mayıs 1984'te Belisario Betancur hükûmeti ve FARC *La Uribe* Anlaşmaları'nı imzalamıştır. Bunu izleyen ateşkes, M19, EPL ve ELN gerillalarının da daha sonra katıldığı müzakerelere kapı açmıştır. Geleneksel siyasal partilerin ve özellikle de liberal partinin desteklemediği ve düzenli ordunun açıkça karşı çıktığı görüşmeler, çeşitli şiddet eylemlerinin ardından suya düşmüştür. Aralarında yerel ve ulusal seçimlerde demokratik şekilde seçilmiş olanlar da dahil olmak üzere, barış görüşmelerinin bir sonucu olarak kurulan Vatansever Birlik partisinin neredeyse tüm üyelerinin kanlı bir zulme maruz kalması ve öldürülmesi, şüpheye yer bırakmaksızın, silahlı yolu reddeden kişilerin güvencelerden yoksun olduğunu göstermiştir.

Ardından, yıllar sonra, 1998'de, Andres Pastrana hükûmeti ve FARC, herhangi bir anlaşma imzalanmadan veya ateşkes ilan edilmeden görüşme kararı almıştır. Görüşmeler, bazıları için yıkıcı operasyonlarda kullanılmak üzere arka üs olarak kullanılan, askerden arındırılmış 42 000 km^2 bir bölgede (İsviçre büyüklüğünde) sürerken, sınırlar içerisindeki savaş da devam ediyordu. 2002'de barış görüşmelerinin kopması, bir anda silahlı çatışmanın bitirilmesi imkânını uzaklaştırmış ve sivil halkta üzüntü ve umutsuzluk yaratmıştır.

FARC'la görüşmelerin çökmesinin ardından gelen Alvaro Uribe'nin iki başkanlık dönemi (2002-2010) düzenli Silahlı Kuvvetler'in güçlendirilmesi ve modernizasyonu, Kolombiya'da silahlı bir çatışmanın

varlığının reddi[5] ve terörizmle savaş söylemi altında yıkıcılıkla acımasız bir mücadele ile nitelendirilecektir. Bunun karşılığında, yine aynı hükûmet, paramiliter gruplarla, 2005'te tasfiyelerini sağlayacak barış görüşmelerine başlamıştır. Yaklaşık 32000 paramiliter silahlarını teslim etmiş ve bazıları, aslında çok azı[6], 2005 tarihli "Adalet ve barış kanunu" olarak bilinen 975 sayılı kanunla[7] düzenlenmiş olan özel bir ceza yargılaması yoluyla yargı önüne çıkmıştır.

Bu sürecin başarısı halen tartışılmaktadır. Bir taraftan, eski paramiliter grupların etkili oldukları alanlar hâlâ, kendilerini yıkıcılık karşıtı mücadele ile özdeşleştiren ve uyuşturucu trafiği eylemleriyle sıkı sıkıya bağlı, dönüşen veya yenilenen silahlı grupların kontrolü altındadır. Diğer taraftan ise, her ne kadar hükûmet, paramiliterlerin var olmaya devam ettiğini reddetse ve bir kelime oyunuyla onları yeni ortaya çıkan suç çeteleri olarak adlandırsa da, çatışmalardan etkilenen halk halen, tıpkı umut edilen silahsızlanmadan önce olduğu gibi, terörün ve korkunun etkisi altındadır.[8] Uyuşturucu tacirlerinin müdahalesiyle savaşın devam etmesi çerçevesinde, topluma geri kazandırma programlarının tasarlanması ve uygulanması sırasında karşılaşılan hatalar, eski savaşanları yeniden silahlanma için bir hedef haline getirmiştir; dolayısıyla şiddetin yeniden baş göstermesi parasal veya basitçe, hayatta kalmaya ilişkin amaçlarla açıklanabilir.[9]

2010'da gerçekleşen hükûmet değişikliği, resmî barış siyasetinde radikal bir dönüşüme işaret ediyordu. Öncelikle, başkan Juan Manuel Santos, anlam karmaşasına yol açmadan, bir silahlı iç çatışmanın varlığını kabul etmiştir. Ardından, şiddet mağdurlarının zararlarının giderilmesi ve yasadışı şekilde el konulan toprakların iadesine dair 2011 tarihli

[5] SERRANO Y. Nommer le conflit armé et ses acteurs en Colombie. Communication ou information médiatique?, L'Harmattan, Paris, 2012.

[6] İlkesel olarak, yaklaşık 4200 paramiliter özel adalet ve barış yargılamasına uğraması gerekmektedir. Buna karşın, yalnızca yaklaşık 2200'ü bunu yapmıştır.

[7] AMBOS K, Procedimiento de la ley de justicia y paz (Ley 975 de 2005) y derecho penal internacional, Temis, Bogotá, 2010, s. 275.

[8] DIAZ A. M. ve GALLON G. (ed.), Colombia: la metáfora del desmantelamiento de los grupos paramilitaries, Comisión Colombiana de Juristas, Bogotá, 2010, s. 391.

[9] DAVIAUD S. "Démobilisation des paramilitaires et recomposition des violences en Colombie", N. DUCLOS (dir.), L'adieu aux armes? Parcours d'anciens combattants, Karthala, Paris, Coll. "Recherches internationales", 2010, s. 143-172.

1448 sayılı bir kanunu kabul ettirmiştir. Son olarak, 2012'de, FARC gerillalarıyla görüşmeler başlamıştır.[10] Bu sefer görüşmeler Küba'da, özellikle "tamamlayıcı tarım reformu", "siyasal katılım: barışın inşası için demokratik açılım" ve "yasadışı uyuşturucu sorununa çözüm" konularını ilgilendiren dördünde önemli ön anlaşmalar yapılmış altı noktalı kesin bir ajandadan oluşmuştur.[11] Yakın zamanda, 23 Eylül 2015'te, geçiş adaletine ilişkin dördüncü ön anlaşmanın resmî duyurusu sırasında, Devlet Başkanı Juan Manuel Santos'un, daha çok Timoléon Jiménez veya Timochenko takma adıyla bilinen, FARC Başkomutanı Rodrigo Londoño Echeverri ile el sıkışırken görülmüştür.

Buna karşın, genel olarak barış süreci ve özel olarak da elde edilen dört ön anlaşma, çok sayıda eleştirinin hedefi olmuştur. Bugün Kolombiya'da, barış konusu etrafında, halkın, siyasal partilerin ve askerî otoritelerin silahlı çatışmanın sonlandırılmasına ulaşılması imkânını sık sık riske atan kutuplaşması söz konusudur. Buna karşın umut kaybedilmemiştir ve tarafların, çatışmanın nihaî olarak sonlandırılması için nihaî bir anlaşmaya 23 Eylül 2015'teki duyuruyu takiben altı ay içerisinde, en geç 2016 Mart'ında varması umut edilmektedir. Savaşın sonu gerçekten çok yakın olmasına karşın, görüşmelerdeki emri unutmamak gerekmektedir: "Her şey üzerinde uzlaşılmadığı sürece, hiçbir şey üzerinde uzlaşılmamıştır."

Kolombiya halkı, zaten şimdiden çok uzun sürmüş olan bu kan banyosunda devam etmeyi ne istemektedir, ne de bunu yapabilecek durumdadır. Kolombiya'nın yakın tarihi silahlı grupların silah bırakmasının ve onların siyasal oyuna ve yasallığı dahil edilmesinin mümkün olduğunu göstermiştir. Aslında, 1990'lı yılların başında, üç gerilla örgütü, M-19, EPL ve Quintin Lame silahlarını bırakmış ve ortak bir siyasal proje çevresinde birleşmiştir. Onların silahları iade etmesi, 1991'de yeni bir anayasa yazılmasını sağlayan bir kamusal tartışma başlatmıştır.[12] Aslında bu, Kolombiya'da tartışmasız şekilde başarılı olmuş tek barış

[10] Hükûmetin diğer ELN gerillalarıyla ayrı bir görüşme başlatma isteği de vardır. Ancak belirtmek gerekir ki, tarafların çabaları henüz resmî bir barış görüşmesinin başlamasını sağlayamamıştır.

[11] Müzakerenin konusu olan altı nokta şunlardır: 1) tarımsal kalkınma politikası; 2) siyasal katılım; 3) çatışmanın sonlanması; 4) yasadışı uyuşturucu sorunlarına çözüm; 5) çatışmanın kurbanları ve 6) yürürlüğe koyma, onaylama ve imzalama.

[12] 1991 Anayasası, o zamana kadar Kolombiya anayasal tarihindeki en uzun süreli üstün norm olan 1886 Anayasası'nın yerine geçmiştir.

sürecidir. Buna karşın, belirtmek gerekir ki, güncel şartlar o zamankilerle aynı değildir çünkü günümüzde barış tartışması siyasal olduğundan çok daha fazla hukuksaldır.

B) Kolombiya'da barışma araçları: Siyasal söylemden hukuksal söyleme

Kolombiya'da, 1810'da İspanya'dan bağımsızlığın kazanılmasına kadar giden iki partililiğe ilişkin bir siyasal kavga tarihi mevcuttur. Aslında, altmışlı yıllarda ilk gerilla hareketlerinin ortaya çıkışına kadar dokuz iç savaş birbirini takip etmiştir. Bu şiddet tarihine, siyasal kökenli sorunların hukuksal açıdan çözülmesi için başlatılan barışma mekanizmalarının varlığı eşlik etmiştir. Böylece, savaştan barışa geçebilmek için iki tür norm taraflarca ayrıcalıklı kılınmıştır.

Bir yanda Anayasa, hukuksal düzenin üstün normu, ya kazananların büyük ödülü ya da rakipler arasındaki şiddeti durduran anlaşma olmuştur. Kolombiya anayasal tarihi, XIX. yüzyıl boyunca 15 anayasanın varlığına şahit olmuştur. Bu anayasaların büyük çoğunluğu aslında, bir iç savaşın bitimini ve fakat yeni bir tanesinin ise başlamasını temsil etmektedir.[13] Diğer yanda, silahların teslimi karşısında, görüşmelerin neredeyse hemen ardından af kanunları yayımlanmıştır. Söz konusu kanunlar, silahlı çatışma çerçevesinde işlenen suçların hukuksal sonuçlarını silmiş ve failine bağışıklık güvencesi vermiştir. Sánchez'e göre, "XIX. yüzyıl boyunca 17, XX. yüzyıl boyunca da 9 genel af kabul edilmiştir"[14] ki bu da, bu önleme sistematik şekilde başvurulduğunu göstermektedir. Aslında böylece, bir değişim dönemini, bir silahlı çatışmadan toplumsal ilişkilerin sakinleştirilmesine geçişi yönetmek için hukuk araçsallaştırılmıştır. Sonuç olarak bu, geçmişin unutulması ve geleceğe ilerlemek için boş bir masa yaratılması anlamına gelmiştir.

---

[13] VALENCIA VILLA H., Cartas de batalla: una critica del constitucionalismo colombiano, Bogotá, Panamericana Editorial, 2010, ikinci yeniden basım 2014, s. 106-107; BASILIEN-GAINCHE M. L., "La constitutionnalité de lutte: la promotion juridique de la guerre civile dans la Colombie du XIXe siècle", R.F.D.C., no 81, PUF, janvier 2010, ss. 21-39.

[14] SÁNCHEZ GÓMEZ G., Guerras, memoria e historia, Bogotá, LA Carreta, Universidad Nacional de Colombia, 2006, s. 99.

1990'da üç gerilla grubu ve Kolombiya hükûmeti arasında gerçekleşen tek barış süreci de bu geleneği yeniden üretmiştir. Bir yandan, Parlamento, 77-1989 kanunu ile Devlet Başkanı'na, kanun yürürlüğe girmeden önce işlenen siyasal suçların sorumluları hakkında af çıkartma izni vermiştir. Ardından hükûmet, bu fırsatı barış görüşmelerine katılan gerilla gruplarının üyelerine genişletmiştir. Diğer yandan ise halk, *Demokratik Birlik M19* adlı siyasal partide birleşen eski savaşanların 70 sandalyeden 19'una ve buna ek, oy hakkı olmayan 4'üne sahip oldukları bir Kurucu Ulusal Meclis oluşturulması yönündeki iradesini ifade etmiştir.

1991 Anayasası, eski rakipler arasındaki siyasal bir oybirliğinden doğmuştur, barışın anayasasıdır ve barış içindir.[15] Yeni anayasa, 1886 Anayasası'yla kurulan idarî adem-i merkeziyetçi üniter devlet modelini devam ettirmiştir. Kuvvetler ayrılığı, başkanlık rejimi çerçevesinde onaylanmıştır.[16] Devlet Başkanı'nın genel oyla 4 yıllığına halk tarafından seçilmesi ona önemli bir meşruiyet kazandırmıştır. Bu, berrak şekilde tanımlanmış sosyal bir içeriğe sahip kapsayıcı bir anayasadır. Temel haklar kataloğu sivil ve politik hakların yanı sıra ekonomik, sosyal ve kültürel hakları da tanımıştır. Hem yaygın, hem de yoğunlaşmış anayasallık denetiminin bulunduğu bir sistemin tepesine bir Anayasa Mahkemesi konulmuştur.[17] Bir kez daha hukuksal yollar aracılığıyladır ki eski düşmanlar farklılıklarını uzlaşmaya dönüştürmüştür. Dolayısıyla hukuk, bir barış anlaşmasını hayatta tutmuş ve onu gelecekte de güvence altına almıştır.

Dolayısıyla mutlaka altı çizilmelidir ki hukuksal af önlemlerinden yalnızca gerilla grubu üyeleri yararlanabilmiştir. Devlet görevlileri kapsama dahil değildir ancak çatışmalardaki görev aşımları ve suçlarıyla ilgili sorumlulukları gündeme gelmemiştir; çünkü fiilî bir dokunulmazlık hüküm sürmektedir. Buna ek olarak, barışmanın normatif çerçevesi hiçbir şekilde savaşın kurbanlarıyla ilgilenmemiştir. Bu nedenle, aşırı güç

[15] LEMAITRE RIPOLL J., La paz en cuestión. La guerra y la paz en la Asamblea Constituyente de 1991, Bogotá, Universidad de los Andes, 2011.

[16] VIDAL PERDOMO J., "Le régime présidentiel en Colombie", International Law – Revista colombiana de derecho internacional, no 1, Bogotá, Pontificia Universidad Javeriana, 2003, ss.83-102.

[17] HENAO PÉREZ J. C., "LA Cour constitutionnelle colombienne, son système de contrôle de constitutionnalité et les évolutions jurisprudentielles récentes", Nouveaux Cahiers du Conseil constitutionnelle, no 34, 2012, ss. 205-212.

kullanımı mağdurlarının adalete erişim, tazminat ve gerçekleri bilme haklarının güvence altına alacak bir önlem bulunmamaktadır. Olan, her şeyden önce, kurbanların haklarının belirleyici bir unsur olmadığı, siyasal pragmatizm üzerinde şekillenen görüşmelerdir.

Bütün bunlar, uluslararası seviyede, Eski-Yugoslavya ve Ruanda'da kurulan *ad hoc* ceza mahkemeleri ve ardından Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından soykırım, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar gibi en ağır suçların yargılandığı ve cezalandırıldığı 1990'ların ortasından itibaren derinden değişmiştir. Siyasal uzlaşma görüşmelerinde silahlı çatışmalar sırasında yaşanan aşırı güç kullanımlarına karşı hoşgörü yok olup, yerini, barışın kucaklanması için *sine qua non* bir şart olarak bağışıklığa bırakmıştır.

Yerel seviyede ise, amerikalılar-arası insan hakları sistemi, bu bağışıklık politikalarına yoğun şekilde karşı çıkmıştır. Diktatörlükten demokrasiye veya savaştan barışa geçiş çerçevesinde yayımlanan af kanunları İnteramerikan Mahkemesi tarafından sistematik şekilde uluslararası sorumluluklara aykırı ilan edilmiştir ve bu 2001'den beri devam etmektedir.[18] Yeni binyılın normatif içeriği barışma siyasetini yeniden şekillendirecektir; kurbanların hakları artık, barış anlaşmalarını görüşürken devletlerin hareket alanını önemli ölçüde sınırlandıracak şekilde her yerdedir. Artık bu anlaşmalar temellerini bağışıklık üzerine atamaz.

Kolombiya'da paramiliter gruplarla yapılan 2003'teki barış görüşmeleri de aynı şekilde bu uluslararası standartlara göre değerlendirilecektir. İşte bu döndemdir ki, barış sürecini yönetmek amacıyla hükûmetin hazırlamış olduğu siyasal ve hukuksal cevapları gerekçelendirmek için Kolombiya'da geçiş adaleti görüşmeleri başlamıştır.

II) Kurşunlar altında barış görüşmeleri: Kolombiya'da geçiş adaletinin kabulü ve dönüşümü

Geçiş adaleti, Ruti Teitel tarafından "siyasal değişim dönemlerine bağlı, önceki baskıcı rejimler tarafından işlenen suçları aydınlatan hukuksal cevaplar tarafından nitelenen bir adalet anlayışı" olarak tanım-

[18] GUTIERREZ RAMIREZ L. M., "La obligación internacional de investigar, juzgar y sancionar graves violaciones a los derechos humanos en contextos de justicia transicional", Estudios Socio-juridicos, 16(2), Bogotá, Universidad del Rosario, 2014, s. 23-60.

lanmaktadır.[19] Teorik bir bakış açısından, bir geçiş adaletinin olabilmesi için, bir silahlı çatışmaya veya bir diktatörlüğe son veren bir geçişin yaşanıyor olması gerekmektedir. Bu formül, yine de, bir geçiş olmadan geçiş adaleti yaşayan[20] Kolombiya örneğine adapte edilecektir (A). Devreye girişi, aslında, çatışmanın ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için barışmanın zarurî araçlarından biri olarak sunulmuştur (B).

A) Bir formülün "*Kolombiyalılaşması*": Geçişsiz geçiş adaleti

Geçiş adaleti kesinlikle Kolombiyalılar tarafından keşfedilmemiştir. Aslında, silahlı çatışmalara ve devlet baskısına bağlı farklı kapsamlar içinde 1990'lı yıllardan itibaren derin analizlerin konusu olmuştur. Dünyanın her yerinde geçiş adaleti denemeleri katlanarak çoğalmış; tüm kıtalar, ağır insan hakları ihlallerinin izlerini taşıyan bir tarihle başa çıkma anının geldiği zamanlardaki sorunlarla ve şiddetle parçalanmış bir toplumu yeniden inşa etme ihtiyacıyla tanışmıştır. Bu noktada altını çizmek gerekir ki, uluslararası seviyede geçiş adaleti, ister savaştan barışa olsun, isterse diktatörlükten demokrasiye, açık şekilde tanımlanmış bir geçişin bulunduğu çatışma sonrası şartlarda devreye girmiştir. Bir başka deyişle, silahlı veya siyasal şiddetin sona erdiği şartlarda. Kolombiya'daki durum ise halen bu değildir: Savaş hâlâ günlük hayatın bir parçasıdır, vaat edilen silahsızlanmalarına karşın paramiliterlere dahil savaşanlar mücadeleye devam etmektedir, ve kurbanların sayısı her geçen gün artmaktadır.

Kolombiya'da geçiş adaleti, Uribe hükûmeti ile paramiliterler arasındaki barış görüşmelerinin sürdüğü 2003 yılındaki ulusal tartışma sırasında ortaya çıkmıştır. Uluslararası standartlar tarafından dokunulmazlığa karşı savaşla ilgili olarak konulan kısıtlar, bir affın kabul edilmesini engellemiştir. Yine de hükûmet, farklı önlemler aracılığıyla aynı sonucu doğuracak bir kanun tasarısı sunmuştur. Parlamento'daki tartışmalar ve sivil toplum örgütlerinin yanı sıra uluslararası toplum, resmî metnin kabul edilmemesi için baskı oluşturmuştur. 2005'te Parlamento, "adalet ve barış" adı verilen ve içerisinde, 5 ila 8 yıl hapis cezası gerektiren ağır suçlar işleyen paramiliterler için bazı avantajların olduğu 975 sayılı ka-

[19] TEITEL R., "Transitional Justice Genealogy", Harvard Human Rights Journal, Vol 16, Spring 2003, Cambrige, MA, 2003.

[20] Terimin ödünç alındığı yer: UPRIMNY R. ve diğerleri, ¿Jusitica transicional sin transición? Verdad, justicia y reparación para Colombia, Bogotá, Centro de Estudios de Derecho, Justicia y Sociedad, Dejusticia, 2006.

nunu oylamıştır. Kanun Anayasa Mahkemesi'ne taşınmış ve o da kanunun anayasallığını, paramiliterler tarafından gerçekleştirilen insan hakları ihlalleriyle ilgili tüm gerçeklerin ortaya çıkartılması ve kurbanlara tazminat ödenmesi şartına bağlamıştır. Anayasa Mahkemesi'nin sarf ettiği uluslararası standartlara uyma çabasına, 2006 tarihli C-370 sayılı kararında Kolombiya'daki sürecin bir geçiş adaleti süreci olduğuna dair açık nitelendirme eşlik etmiştir.[21] Bu aslında, tüm ulusal aktörlerin ve özellikle hükûmetin de artık sahiplenmesiyle, terimin kurumsallaşması anlamına gelmiştir. Delphine Lecombe, Kolombiya'da geçiş adaletinin sahiplenilmesiyle ilgili çok ilginç bir analiz yapmaktadır:

"*Geçiş adaleti* söylemini ve uygulamasını edinmek suretiyle, şimdiye kadar görevlileri tarafından gerçekleştirilen insan hakları ihlalleri nedeniyle yoğun şekilde eleştirilen Kolombiya devleti, çatışmadan çıkış konusunda uluslararası bir "iyi uygulamalar" geliştiricisi haline gelecek ve muhalefetin temsilcilerini seçebilecektir."[22] "Dolayısıyla *geçiş adaletinin* kurumsallaşması Uribe hükûmetinin ulusal ve uluslararası seviyede paramiliterlere verilen avantajları meşrulaştırmasını sağlamıştır. 2000'li yılların sonunda bu süreç, hükûmet tarafından, dünyadaki diğer deneyimlerle karşılaştırıldığında adil bir model olarak sunulmuştur."[23]

Geçiş adaleti söyleminin araçsallaştırılması, aslında, Uribe hükûmeti tarafından yüceltilen bu "modelde" kurbanlara ayrılmış olmayan yeri gizlemektedir. Geçiş araçları, paramiliterler (*kurbanlaştıranlar*) çevresinde dönmektedir; gerçekte kurbanları bir kenara bırakılmıştır; çünkü, devlet maruz kaldıkları önyargıları tamir etme ihtiyacını hissetmemiştir. Gerçeğin yeniden inşası, basitçe, kurbanlaştıranların anlatmak istediklerinin hukuksal şekilde bir araya getirilmesi olacaktır ve kurbanların sesi böylece boğulacaktır. Devletin, paramiliter gruplarla yasadışı ilişkisi dolayısıyla çatışmalarda işlenen suçlardan doğan sorumluluğunun

[21] QUINCHE M. F., Los astándares de la Corte interamericana y la ley de justicia y paz, Bogotá, Editorial Universidad del Rosario, "Colección testos de jurisprudencia", 2009, s. 337.

[22] LECOMBE D., "Nous sommes tous en faveur des victimes" Usages sociaux et politiques de la justice transitionnelle en Colombie (2002-2010), Thèse doctorale en science politique, Institut d'Etudes Politiques de Paris, 2013, s. 46.

[23] LECOMBE D., La paix maintenant? Une analyse du processus de paix colombien, 2013, s.11. [Link: http://www.sciencespo.fr/opalc/sites/sciencespo.fr.opalc/files/La%20paix%20maintenant_%20DL.pdf]

tanınması hiçbir şekilde dikkate alınmamıştır. Bu dönemin Kolombiya geçiş adaleti modeli bir karşı-modeldir; çünkü kurbanların akıbetiyle ilgilenmemiştir.

Bu eğilim, Juan Manuel Santos hükûmeti tarafından görünür şekilde değiştirilecektir. 2011'de çıkan, kurbanların tazmin edilmesi ve yasadışı şekilde el konulan toprakların iadesine ilişkin 1448 sayılı kanun görevine başlamasının hemen ardından yürürlüğe girecektir. Kolombiya'da silahlı bir çatışmanın varlığının kabulü, ondan mağdur olanlarla da ilgilenilebilmesini sağlamıştır. Kurbanların tümüyle ilgili ayırma ve ayrımcılık yaşanmayacaktır çünkü, sadece paramiliter kurbanlar değil, hepsi kapsama dahildir. Artık tüm kurbanlar, devletin bu yeniden inşa ve haklarının güvenceye alınmasına ilişkin çabasının bir parçasıdır.[24]

Ne var ki, şu anki hükûmetin iyi niyeti, Kolombiya'daki gerçek geçiş adaleti sorununu çözemez. Silahlı çatışmanın devam ediyor olması, şüphesiz ki, kaçınılmaz olarak yeni kurbanların verilmesinin nedenidir. Kamu kurumlarının, özellikle ordu ve polisin temizlenmesindeki eksiklik, sivil halka karşı "yetki aşımı" ve ağır insan hakları ihlallerine yol açan maniheist ruhu durmadan yeniden üretmektedir. Etkilerini katlamak için silahlı çatışmayı kullanan ve ulusal karmaşadan çıkar sağlamayı bilen siyasal ve ekonomik elitlerin yararlandığı bağışıklık, Kolombiya toplumunun gerçek bir dönüşümünü engellemektedir.

Mantık, geçiş adaletinin oluşmasının öncesindeki bir şart olarak bir geçiş arzulamaktadır. Ne var ki Kolombiya'da bu adaletin kendisi, savaştan barışa geçişi sağlayacak bir araç olarak sunulmaktadır.

B) Barışma aracı olarak geçiş adaleti söylemi

Kolombiya'da geçiş adaletinin oluşmasını teşvik eden tüm gerekçeler son derece meşrudur. Hükûmet, "Kolombiya toplumunun yaklaşık %10'u silahlı çatışmanın kurbanıyken, zayıflığı da tam olarak bundan kaynaklanırken, hükûmetin, kurbanların zararlarını mücadele sona ermeden önce gidermeye başlaması gerekmekte" olduğunu onaylamakta-

[24] Tarihsel Hafıza Merkezi'nin bir raporu Kolombiya trajedisinin ağırlığını yeniden ortaya koymuştur: Silahlı çatışma nedeniyle 218 094 kişi öldürülmüş, 27 023 kişi kaçırılmış, 25 000 kişi zorla kaybedilmiş, 5 156 çocuk asker yapılmış ve 4.7 milyondan fazla kişi yerinden edilmiştir. Bakınız: ¡ Basta ya ! Colombia: memorias de guerra y dignidad, Rapport du groupe de mémoire historique, Bogotá, Imprenta nacional, 2013.

dır.[25] Bir başka deyişle, çatışmanın uzun zamandan beri devam etmesi, kurbanların acılarının hafifletilmesi için alınması gereken önlemlerin belirsiz şekilde ertelenmesi için bir neden değildir. Ayrıca, paramiliter grupların silahsızlanması, eski savaşçıların sivil topluma yeniden entegre olmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, daha önce şiddetlerinin mağduru olmuş kişilerle ortak mekânları paylaşmakta ve onlarla temas etmektedirler. Geçiş adaleti mekanizmaları, hiç kuşkusuz, toplumsal ilişkilerin barışa kavuşturulması için gerekli araçlardır.

Gerçek sorun, aslında, savaş mantığının devam etmesi ve ara vermeyen düşmanlık gerçeğidir. FARC ve ELN gerillaları düzenli Silahlı Kuvvetler'le çatışmaktadır; çünkü barış görüşmeleri sırasında bir ateşkes imzalanmamıştır. Paramiliterler veya tercih edilirse Bacrim, çokuluslu şirketlerin veya latifundist elitlerin ekonomik ve siyasal çıkarlarını ilgilendiren bölgelerde halen aktif durumdadır. Uyuşturucu trafiği, kârlı ölüm endüstrisini elinde tutmakta ve her gün yolsuzlukla zehirlenmiş ruhları beslemektedir. Uyuşturucu üretim, dönüşüm ve dağıtım zinciri arkası alınamaz bir pazar ve şiddetin tarafları için bir finans kaynağıdır. Bu durumun, korku ve terör baskısı altındaki kurbanlar üzerinde somut etkileri bulunmaktadır. Örneğin, 2011'de çıkan 1448 sayılı kanun, yasadışı şekilde el konulmuş toprakların iadesini düzenliyor olsa da, bu kanunun uygulanmasını talep eden yaklaşık 71 kişi öldürülmüş, diğer 500 kişi ise ölüm tehdidi almıştır.[26] Tazminat programları, kurbanları yeni şiddet eylemlerine karşı koruyabilecek boyutta değildir. Senelerden beri baskı uygulayan silahlı ve hatta sivil, siyasal ve ekonomik yapıları ihbar etmenin sonuçlarından korkan bir toplumda gerçek, hiçbir zaman ortaya çıkamayacaktır.

Bu kapsamda ilginçtir ki, FARC'la yapılan görüşmeler kapsamında, 1991 Anayasası 2012'de, geçici 66. ve 67. maddeler eklenmek suretiyle değiştirilmiştir. 66. madde, Kolombiya'daki silahlı iç çatışmanın bitirilmesini düzenlemek amacıyla geçiş adaleti olgusunu anayasa metnine dahil etmiştir. Böylece, Kolombiya'da daha önce hiç var olmamış bir *Gerçek Komisyonu*'nun kurulmasını sağlayacak bir kanunun ya-

[25] Kolombiya, İçişleri ve Adalet Bakanlığı, Justicia transicional. Aportes para construir un lenguaje unificado en Colombia, Bogotá, 2011, s. 8.

[26] Human Rights Watch, El riesgo de volver a casa. Violencia y amenazas contra desplazados que reclaman restitución de sus tierras en Colombia, 2013.

yımlanması öngörülmüştür.[27] Buna ek olarak, yargı tarafından yargılanacak ağır insan hakları ve uluslararası insancıl hukuk ihlallerinden bir seçim ve önem sırasına koyma gerçekleştirilecektir. Böylece ceza davası, uluslararası hukuk suçlarının en yüksek sorumlularına odaklanacak ve tüm diğer sorumlular için uygulanmayacaktır. Anayasanın yeni hükmü, elli senelik silahlı iç çatışma sırasında gerçekleşen tüm şiddet eylemlerinin hukuksal olarak ele alınmasının mümkün olmadığını kabul etmiştir.

Dolayısıyla bugün, bir çatışma-sonrası duruma uygulanabilecek bir geçiş adaleti normları bütününün varlığı gözlemlenebilmektedir. Bu son derece ilgi çekicidir; çünkü söz konusu önlemler, FARC gerillalarıyla bir barış anlaşmasının varlığından da önceki bir dönemde alınmıştır. Amaç anayasallaştırıldığında dahi, önceden bilinmekteydi ki, 2012 anayasa reformunun hükûmetin tek taraflı bir inisyatifi olduğunu ve bu nedenle de FARC'ın pozisyonunu dikkate almadığını defalarca kez ifade eden savaşçılar tarafından bu amaç kabul edilmemiştir. Bu yüzden, yalnızca Havana'da Kolombiya hükûmetiyle gerilla arasındaki tartışılan anlaşmalar, silahlı iç çatışma sırasında işlenen suçların araştırılması, yargılanması ve cezalandırılmasıyla ilgili yöntemin belirlenmesine bir çağrıda bulunmuştur. Bir yıldan fazla bir süre boyunca geçiş adaleti, zor bir görüşmenin konusunu teşkil etmiştir. Bu konuya ilişkin varılan ön-anlaşma hiç şüphe yok ki çok önemlidir.

23 Eylül 2015 tarihli basın açıklamasında, kısa bir özet halinde, barış için özel bir yargılamanın kurulacağını duyurulmuştur. Bu özel yargılama, "FARC-EP [üyeleri] ve devlet görevlileri dâhil, doğrudan veya dolaylı şekilde, [özellikle yargılama kapsamındaki] en ağır ve en temsilî olaylarda, çatışma kapsamında ve çatışma nedeniyle suç işleyerek silahlı iç çatışmaya katılan herkesi yargılama ya yetkili olacaktır". Bu özel yargılama, barış için bir mahkemeden ve adalet dairelerinden oluşacaktır. Söz konusu yargılama, esas olarak Kolombiyalı yargıçlar olmak üzere az sayıda yabancı yargıcın da görev alacağı karma bir yargılamadır. İki hukuk usûlü öngörülmüştür: İlki, işlenen suçlarla ilgili sorumluluklarını ve gerçeği kabul edenler; ikincisi bunları kabul etmeyenler veya geç kabul edenler için. İlkindekilerin, özel şartlar altında, 5

[27] GUTIERREZ RAMIREZ L. M. ve RODRIGUEZ J., "Una Comisión de la verdad en el modelo colombiano de justicia transicional. Aproximación a través de la historia reciente y la experiencia comparada", Revista Juridicas, vol.10, no 2, Justicia Transicional, Manizales, Universidad de Caldas, 2013, ss.40-60.

ila 8 yıl arasında özgürlükleri etkin şekilde sınırlanacak şekilde alternatif cezalar alma hakkı olacaktır. İkinciler ise, bir hukuk davasıyla karşı karşıya kalmak durumundadır. Eğer cezaî sorumlulukları olduğu sonucuna varılırsa, olağan şartlar altında 20 yıla kadar hapis cezasına mahkûm edileceklerdir.

Buna ek olarak, 23 Eylül 2015 tarihli basın açıklamasının 4. noktasına göre, "Kolombiya devleti, siyasal suçlar ve bağlantı suçlarla ilgili olarak mümkün olan en kapsamlı şekilde bir af kabul edecektir." Buna karşın bu bir genel af değildir; çünkü bu af, özellikle "insanlığa karşı işlenen suçlar, soykırım ve savaş suçları" gibi özel olarak ağır kabul edilen suçları ve aynı zamanda "rehin alma gibi ihlalleri veya diğer özgürlükten mahrum bırakma hallerini, işkenceyi, zorla yerinden etmeyi, zorla kaybetmeyi, hukuk-dışı infazı ve cinsel saldırıyı da dışlamaktadır. Bu suçlar, barış için özel bir yargılama tarafından soruşturma ve yargılama konusu yapılacaktır"[28].

Hukuksal getirisinin kesinlikle ortaya konabilmesi için, geçiş adaletine ilişkin ön-anlaşmayla ilgili ulaşılabilir bilgi son derece sınırlıdır[29]. Nihaî anlaşmanın imzalanması ve yasal ve anayasal seviyede somutlaşması beklenmelidir. Aslında, not edilmelidir ki, 15 Eylül 2015 tarihinde hükûmet tarafından, barış anlaşmalarının imzalanmasını kolaylaştırmak amacıyla bir anayasa değişikliği teklifi yapılmıştır. Bu anayasa değişikliği teklifi, bir taraftan, barış anlaşmasıyla ilgili yasama işlemlerini gerçekleştirmek amacıyla, Parlamento bünyesinde özel bir yasama komisyonu kurulmasını ve diğer taraftan, barış anlaşmasına ilişkin sorunları yönetmelikler yoluyla halletmesi için Devlet Başkanı'na olağanüstü yetkiler tanınmasını öngörmektedir.

Kolombiya'da silahlı çatışmanın sonlandırılması bugün her zamankinden daha acil bir durumdur. FARC örgütü ve Kolombiya Hükûmeti arasındaki görüşmelerin mevcut şartları nihaî bir barış anlaşmasının imzalanması için son derece müsaittir. Bu tür bir anlaşmanın

[28] Kolombiya Hükûmeti ve FARC, Barış için özel bir yargılama kurulma anlaşmasına dair 60 numaralı basın açıklaması, Havana (Küba), 23 Eylül 2015. İlgili bağlantı: https://www.mesadeconversaciones.dom.do/documentos-y-comunicados

[29] Örneğin sadece, geçiş adaletine ilişkin ön-anlaşmanın 75 maddeden oluştuğu bilinmektedir. Bu belge, bugüne kadar (2 Ekim 2015) kamuoyuna açıklanmamıştır. Bknz: http://www.elespectador.com/noticias/paz/acuerdo-sobre-justicia-tiene-75-puntos-y-un- catalogo-de-articulo-589968

yapılabilmesini sağlayacak hukuksal düzen uzun süredir hazırlanmaktadır. Bu durumda, bir normatif fetişizm gerçeklikle uyumlu olmayacaktır. Çatışma sonrası dönem, şiddet ve uyuşturucu kültürünü yok etmek için ahlâkî kurallarda derin bir dönüşümü sağlamalıdır. Siyasal ve askerî kurumlardaki değişimler de, "kirli savaş" mantığına bağlı unsurları devreden çıkartmak için kaçınılmazdır. Kolombiya halkı barışı arzulamaktadır, bunu ancak savaşanlar hayata geçirmeye karar verebilir.

Bogotá Adalet Sarayı alınlığında, bağımsızlık kahramanlarından General Francisco de Paula Santander'in 1821'de söylenmiş bir cümlesi Kolombiyalılara seslenmektedir: "Silahlar bize bağımsızlığı verdi, özgürlüğü ise sadece yasalar verecek." Kolombiya tarihi, silahların nasıl halkı parçalamaya, masumları öldürmeye, tüm bir milleti yok etmeye hizmet ettiğini göstermektedir. Soru, hiçbir zaman var olmamış bir barışı sadece yasaların kurup kuramayacağının bilinmesidir.

KAYNAKÇA

AMBOS K., *Procedimiento de la ley de justicia y paz (Ley 975 de 2005) y derecho penal internacional*, Temis, Bogotá, 2010, s. 275

Basilien-Gainche M.L., « La constitutionnalité de lutte: la promotion juridique de la guerre civile dans la Colombie du XIXe siècle », *R.F.D.C.,* n° 81, PUF, janvier 2010, ss. 21-39.

Colombie, Centro de Memoria histórica, ¡ *Basta Ya ! Colombia: memorias de guerra y dignidad,* Rapport du groupe de mémoire historique, Bogotá, Imprenta nacional, 2013.

Colombie, Ministère de l'intérieur et de la justice, *Justicia transicional. Aportes para construir un lenguaje unificado de transición en Colombia,* Bogotá, 2011.

Daviaud S. « Démobilisation des paramilitaires et recomposition des violences en Colombie », N. DUCLOS (dir.), *L'adieu aux armes ? Parcours d'anciens combattants,* Karthala, Paris, Coll. « Recherches internationales », 2010, s. 143-172.

Diaz A.M. et Gallon G. (ed.), *Colombia: la metáfora del desmantelamiento de los grupos paramilitaries,* Comisión Colombiana de Juristas, Bogotá, 2010, s. 391.

Gutierrez Ramirez L.M. et Rodriguez J., « Una Comisión de la verdad en el modelo colombiano de justicia transicional. Aproximación a través de la historia reciente y la experiencia comparada », *Revista Jurídicas*, vol. 10, n° 2, Justicia transicional, Manizales, Universidad de Caldas, 2013, ss. 40-60.

Gutierrez Ramirez L.M., « La obligación internacional de investigar, juzgar y sancionar graves violaciones a los derechos humanos en contextos de justicia transicional », *Estudios Socio-jurídicos,* 16(2), Bogotá, Universidad del Rosario, 2014, s. 23-60.

Henao Pérez J.C., « La Cour constitutionnelle colombienne, son système de contrôle de constitutionnalité et les évolutions jurisprudentielles récentes », *Nouveaux Cahiers du Conseil constitutionnel,* n° 34, 2012, ss. 205-212.

Human Rights Watch, *El riesgo de volver a casa. Violencia y amenazas contra desplazados que reclaman restitución de sus tierras en Colombia*, 2013.

Lecombe D., « *Nous sommes tous en faveur des victimes » Usages sociaux et politiques de la justice transitionnelle en Colombie (2002-2010),* Thèse doctoral en science politique, Institut d'Études Politiques de Paris, 2013.

Lecombe D., *La paix maintenant ? Une analyse du processus de paix colombien,* 2013, s. 11. [En ligne:http://www.sciencespo.fr/opalc/sites/sciencespo.fr.opalc/files/La%20paix%20maintenant_%20DL.pdf]

Lemaitre Ripoll J. *La paz en cuestión. La guerra y la paz en la Asamblea Constituyente de 1991*, Bogotá, Universidad de los Andes, 2011.

Quinche M.F., *Los estándares de la Corte interamericana y la ley de justicia y paz*, Bogotá, Editorial Universidad del Rosario, « Colección textos de jurisprudencia », 2009, s. 337.

Sánchez Gómez G., *Guerras, memoria e historia,* Bogotá, La Carreta, Universidad Nacional de Colombia, 2006, s. 99.

Serrano Y., *Nommer le conflit armé et ses acteurs en Colombie. Communication ou information médiatique ?,* L'Harmattan, Paris, 2012.

Teitel R., « Transitional Justice Genealogy », *Harvard Human Rights Journal*, Vol 16, Spring 2003, Cambrige, MA, 2003.

Uprimny R. et al., *¿Justicia transicional sin transición? Verdad, justicia y reparación para Colombia,* Bogotá, Centro de Estudios de Derecho, Justicia y Sociedad, Dejusticia, 2006.

Valencia Villa H., *Cartas de batalla: una crítica del constitucionalismo colombiano*, Bogotá, Panamericana Editorial, 2010, ikinci yeniden basım 2014.

Vidal Perdomo J., « Le régime présidentiel en Colombie », *International law – Revista colombiana de derecho internacional*, n° 1, Bogotá, Pontificia Universidad Javeriana, 2003, ss. 83-102.

İçtihat

Kolombiya Anayasa Mahkemesi

Karar C-370, yıl 2006, *dosya D-6032*, 18 Mayıs 2006.

Insan Hakları İnteramerikan Mahkemesi (İHİM)

İHİM, *Communautés afro-descendantes déplacées du Cacarica (opération genèse) c. Colombie*, 20 Kasım 2013 kararı.

İHİM, *Manuel Cepeda Vargas c. Colombie*, 26 Mayıs 2010 kararı.

İHİM, *Massacre de la Rochela c. Colombie*, 11 Mayıs 2007 kararı.

İHİM, *Massacres d'Ituango c. Colombie*, 1 Temmuz 2006 kararı.

İHİM, *Massacre de Pueblo Bello c. Colombie*, 31 Ocak 2006 kararı.

İHİM, *Massacre de Mapiripán c. Colombie*, 15 Eylül 2005 kararı.

İHİM, *Affaire des 19 commerçants c. Colombie*, 5 Temmuz 2004 kararı.